Redacțiunea, Administrațiunea, și Tipografia:
Brașovŭ, piața mare Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimetŭ.
INSERATE se primesc la Administrațiune în Brașovu și la următórele Birouri de anunciuri:
în Viena: *M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppeliks Nachfolger; Anton Oppelik, J. Dannebcr*, în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Bucurescĭ: *Agence Havas*, Succursale de Roumanie; în Hamburg: *Karolyi & Liebmann.*
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifŭ și învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o seriă 10 cr. seu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVIII.

„Gazeta“ iese în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un anu 12 fl., pe șese luni 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineçă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anu 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineçă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ
a administratiune, piața mare, Tergulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unu anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casa: Pe unu anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unu esemplaru 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtu abonamentele câtu și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 12. Brașovŭ, Lunĭ-Marțĭ, 17 (29) Ianuarie 1895.

Socialismulŭ în Ungaria.

Brașovŭ, 16 Ianuarie v. 1895

Când Dumnedeu vré sĕ bată pe cineva, îi ia mai întâiu mintea. Acestŭ vechiu proverbŭ ni-lŭ revócă în memoriă actualele desbaterĭ din dietă, carĭ — ca de obiceiu — culminéză și de astă-dată numai și numai în îngrijirea, de-a duce în împlinire cu fierŭ și focŭ idea maghiarisărei, în timpŭ ce tăciunile aprinsŭ alŭ socialismului, ce fusese aruncatŭ, înainte de asta abia cu 5—6 anĭ, în straturile de josŭ ale poporațiunei din „Alföld“, a începutŭ sĕ se încingă și sĕ isbucnéscă în flacărĭ, carĭ din di în di îmbracă forme mai amenințătóre pentru ordinea de statŭ.

Când s'au ivitŭ primele semne ale socialismului în Uugaria, se credea, că e numai o glumă și nimenea nu-i dedea vre-o însĕmnătate. In scurtă vreme însĕ gluma a începutŭ a se îngroșa, mișcările socialiste luară în unele localitățĭ ale Ungariei sudice dimensiunĭ seriόse și la urmă isbucniseră chiar în turburărĭ. Atuncĭ autoritățile au începuțŭ a se pune în mișcare, luară feliurite mĕsurĭ de represiune, ba la urmă fu recrutată chiar și miliția.

Tóte acestea însĕ n'au folositŭ nimicŭ. Foile ungurescĭ publică raporturĭ lungĭ, în carĭ se constată, că mișcările socialiste nu numai n'au pututŭ fi oprimate, dér din contră, au prinsŭ rădĕcinĭ afunde în întregŭ ținutulŭ „Alföld“-ului și e mare temerea, că la primă-véră aceste mișcărĭ vorŭ isbucni din nou în revolte sângerόse. Mai cu sémă în comitatulŭ Bichișŭ, Cianadŭ, Ciongradŭ și în alte comitate din acele părțĭ, socialiștii suntŭ în mișcare mare. Insu-șĭ fișpanulŭ Tallián Béla a declaratŭ în congregațiunea comitatului Bichișŭ, că periculŭ este iminentŭ, deórece socialiștii suntŭ astădĭ multŭ mai organisațĭ, ca în 1891. Ei în adevĕrŭ lucréză cu mare zelŭ pentru a se organisa și, după cum constată înse-șĭ foile maghiare, nu este di, în care gendarmeria sĕ nu aibă de a disolva câte-o adunare secretă de socialiștĭ.

Se vede din tóte, că socialismulŭ a găsitŭ în Ungaria unŭ terenŭ fórte priinciosŭ. A fostŭ de ajunsŭ sĕ se arunce prima sĕmênță, pentru ca imediatŭ sĕ și prindă rădĕcinĭ afunde.

Acésta dovedesce nemulțumirea cea mare, de care e cuprinsă poporațiunea țerei, fără deosebire de limbă și de lege. Puținŭ îi pasă poporului de „idea de statŭ maghiarŭ“, de care suntŭ preocupațĭ astădĭ politicianii ungurĭ, căcĭ lui îi trebue *pâne*, ér nu *idei*. Cei ce esploatéză poporulŭ și consumă finanțele țerei în numele „ideei de statŭ maghiarŭ“, nu suntŭ amicii poporului, nu lucréză în interesulŭ lui și, prin urmare, nicĭ în interesulŭ patriei.

Acésta o scie poporulŭ și o simte, ér urmarea este, că se aruncă orbesce în brațele socialismului.

Nu scimŭ unde vorŭ duce aceste pornirĭ, la totă întêmplarea însĕ la bine nu vorŭ duce. Președintele republicei francese, Casimir-Perier, a fostŭ silitŭ sĕ dimisioneze din causa agitațiunilorŭ socialiste, de-asemenea și președintele camerei Dupuy, ér Bourgeois a fostŭ silitŭ din causa acestorŭ agitațiunĭ sĕ renunțe la formarea cabinetului, în timpŭ ce lui Ribot, totŭ din acea causă, fόrte cu greu și numai după marĭ lupte i-a succesŭ formarea cabinetului. Nu mai puținŭ vehementă este lupta cu socialiștii în Belgia, Italia și Germania. Ce va face însĕ Ungaria, când va avé sĕ supόrte și ea asemenea lupte?

Ministrulŭ ungurescŭ de interne proiectéză, ce-i dreptŭ, luarea unorŭ mĕsurĭ pentru îmbunĕtățirea sorții muncitorilorŭ din „Alföld“, sperândŭ, că prin acésta se va pune capĕtŭ socialismului. Dér óre prin atâta se va puté localisa rĕulŭ? — Noi nu credemŭ.

Ranele, de carĭ sufere poporațiunea din sudulŭ Ungariei, suntŭ ranele întregei țĕrĭ. Postulatulŭ principalŭ alŭ ei este sufragiulŭ universalŭ. Acésta o dorescŭ toțĭ, acésta o doresce nu numai poporulŭ maghiarŭ din „Alföld“, ci tóte popórele țerei, căcĭ toțĭ dorescŭ sĕ fiă împărtășițĭ în egală mĕsură din drepturile constituționale ale țerei.

Până când nu se va face acésta, nemulțumirea între popóre se va perpetua, ér socialismulŭ va găsi întotŭ-déuna unŭ bunŭ terenŭ în sinulŭ acestora și nu va fi cu putință de a-lŭ localisa.

Dieta ungară.

Desbaterea budgetului de culte și instrucțiune.

In 25 Ianuarie n. s'a continuatŭ în dieta din Pesta desbaterea generală asupra bugetului ministerului de culte și instrucțiune publica.

Veress Jozsef (opozițiunalŭ) constată, că din progresulŭ făcutŭ pe terenulŭ instrucțiunei publice, guvernului nu-i revine parte așa de mare, ca confesiunilorŭ, dér cu tóte acestea raportorulŭ a ascrisŭ succesele guvernului. Ministrulŭ de culte a vorbitŭ despre spiritulŭ naționalŭ alŭ instrucțiunei. De faptŭ vedemŭ, că din anŭ în anŭ este totŭ mai mare numĕrulŭ elevilorŭ, carĭ se numescŭ maghiarĭ; însĕ ceea ce arată cifrele, încă nu însemnéză preponderanța elementului inteligentŭ maghiarŭ.

Din mâna rassei maghiare au cădutŭ frânele conducerei, ér la acésta e pricina, că școlele medii suntŭ situate în modŭ neproporționalŭ. De aicĭ provine acelŭ resultatŭ caracteristicŭ, că ținuturile maghiare suntŭ provĕdute cu funcționarĭ de naționalitate, în locŭ ca în ținuturile locuite de naționalitățĭ sĕ fiă aplicațĭ funcționarĭ maghiarĭ. Constată, că societatea își pierde maghiarismulŭ de baștină și îmbracă caracterŭ cosmopolitŭ. Dér de unde sĕ și învețe adĭ ungaresce? Intre poporŭ nu se póte, căcĭ *peste totŭ suntŭ rĕspândite naționalitățile*, ér în școle se crede, că numai acela vorbesce o ungurescă mai cultă, care mestecă câtŭ mai multe cuvinte strĕine în vorbire și scriere. Primesce bugetulŭ.

Papp Géza mai întâiu vré sĕ vorbéscă despre școlele poporale confesionale, despre învĕțătorii și preparandiile acestora și despre inspecțiunea, ce se face asupra lorŭ. Spune în primulŭ rêndŭ, că școlele maghiare s'au înmulțitŭ în timpulŭ din urmă aprópe cu o sută în fiăcare anŭ, ér pentru anulŭ viitorŭ suntŭ în planŭ de-a se înființa alte *400* școle poporale. Unŭ astfelŭ de resultatŭ și o astfelŭ de politică culturală decĭ trebue apreciată după cuviință. Insĕ ca deputatulŭ unui cercŭ locuitŭ de naționalitățĭ, nu póte sĕ retacă a nu da espresiune apariției durerόse, că în școlele confesionale *se dă totŭ mai puțină importanță studiului limbei maghiare.* Apariția acésta se arată mai alesŭ în școlele catolice. Din raportulŭ ministrului se vede, că dintre 3000 școle catolice, numai în 300 se propune cu succesŭ studiulŭ limbei maghiare. Causa acestei negligențe este, că la aceste nu s'a pusŭ destulă grijă și solicitudine pentru studiarea acestei limbĭ, dér mai alesŭ, că inspectorii școlarĭ n'au fostŭ destulŭ de rigoroșĭ în eserciarea drepturilorŭ și datorințelorŭ, *cum au fostŭ și suntŭ* d. e. *față de școlele naționalitățilorŭ, unde în proporțiă resultatulŭ e mai îmbucurătorŭ.* Décă din cause financiare școlele confesionale nu potŭ trece în mâna statului, atuncĭ acestŭ rĕu sĕ se delăture pe altă cale, adecă *preparandiile confesionale se se facă tóte de statŭ și calificațiunea învĕțătorilorŭ sĕ fiă mai strictă.* Votéză bugetulŭ.

Bano Jozsef dice, că a voitŭ sĕ aștérnă unŭ proiectŭ de resoluțiune în sensulŭ, ca tóte legile de instrucțiă sĕ se supună unei revisuirĭ. Dér l'a întrecutŭ cu ideia acésta actualulŭ ministru Wlassics. Face imputărĭ guvernului, că nu s'a îngrijitŭ destulŭ de causa învĕțămêntului, mai alesŭ de studiulŭ limbei maghiare. Ce privesce asilele de copii, 70% dintre băieții obligațĭ a cerceta aceste institute, nu le

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

(Reproducerea oprită.)

Din anii 1848—49.

Memorii, de ***Vasilie Moldovanŭ.***

(6) (Urmare).

IV. Statariulŭ.

Deja pe la finea lui Aprilie ne adusese *„Gazeta“* scirea, că guvernulŭ a decretatŭ *dreptulŭ statariu.* Se lățise faima, că mĕsura acésta tiranică nu numai se va publica din satŭ în satŭ, dér că se vorŭ ridica furcĭ în fiă-care comună, și constatându-se, că cineva mai agiteză pentru adunare, se va prinde și în restimpŭ de trei dile se va și esecuta.

Dela decretarea acestei mĕsurĭ estraordinare trecură mai multŭ de dece dile, și totŭ nu mai vedeamŭ furcĭ ridicate. Imprejurarea acésta ne îndupleca a crede, că Ungurii nu facŭ decâtŭ amenință, dér în cele din urmă totŭ li-e témă a provoca pe Românĭ prin astfelŭ de nechibzuințe, căcĭ nicĭ unŭ unghiulețŭ din țéră nu rĕmase neagitatŭ de noi. Românii resonau, că subjugătorii lorŭ vorŭ renunța la astfelŭ de apucăturĭ, spunêndu-le în fața, că și pe sub furcĭ vorŭ merge la adunarea din Blașiu, ér cu Țera ungurescă nu ne unimŭ.

In 7 Maiu era di de Dumineçă. Iónŭ Orosŭ a venitŭ, ca tot-déuna, în Chirileu, amŭ petrecutŭ tótă diua în convorbirĭ, atâtŭ între noi, câtŭ și cu poporulŭ, care de stamŭ acasă, se aduna în jurulŭ nostru, de eșeamŭ la câmpŭ în plimbare, ne însoțea și ne asculta vorbele.

Aveamŭ în diua acésta o estra-ordinară bună dispozițiune, atâtŭ că diua de 15 Maiu se apropia, câtŭ și pentru-că acum eramŭ deplinŭ convinșĭ, că adunarea nóstră națională va fi imposantă, căcĭ aveamŭ scirĭ, că ómenii vorŭ participa în masse marĭ, desprețuindŭ orĭ-ce piedecĭ și primejdii.

Séra târdiu amiculŭ meu Orosŭ, séu Russu, s'a dusŭ acasă la Vidrasĕu, dér m'a asiguratŭ, că în diua următóre érășĭ me va cerceta.

In 8 Maiu dimineța m'am sculatŭ înainte de resăritulŭ sórelui. Nicĭ odată în viața mea nu mi s'a părutŭ rĕsăritulŭ sórelui mai majestosŭ și o dimineță mai pompósă, decâtŭ acésta. Ómenii eșeau la lucrulŭ câmpului, eu îmĭ nutriam ochii pe plantele încărcate cu rouă și pe sĕmenăturile bogate, ce se estindeau din marginea satului, câtŭ cuprindea privirea. Pe lângă tóte acestea însĕ, unŭ presimțŭ întunecatŭ, o melancoliă neobicĭnuită îmĭ posomoria inima și sufletulŭ, de nu-mĭ aflam loculŭ. Am aflatŭ *„Foia pentru minte“* și m'am retrasŭ în grădină, ca sĕ cetescŭ pănă va veni Russu. Abia mi-am plecatŭ ochii pe carte când étă vine judele comunalŭ, înmânându-mĭ unŭ biletŭ scrisŭ în limba maghiară, de următorulŭ cuprinsŭ: „Jude, pentru unŭ lucru fórte momentuosŭ (egy igen komoly dologért) voiu veni adĭ în satulŭ vostru, vei griji de unŭ cuartirŭ și cu deosebire de aceea, ca din tótă casa, sĕ se înfățișeze omŭ înaintea mea“. (Subscrisŭ: *Madaras* sz.-biró).

Nu-mĭ trebui multă bătaie de capŭ pentru a ghîci, că causa momentuósă pentru-care vine, nu e alta, decâtŭ publicarea statariului, prin care sĕ teroriseze inteligență și poporŭ. Depărtai pe judele cu inviațiunea sĕ adune pe toțĭ ómenii, și pe cei dela câmpŭ, ca sĕ nu fiă espusă persóna lui, dér abia va fi ajunsŭ pănă în mijloculŭ satului, când se și audi zurăitŭ de trăsură. Era solgăbirĕulŭ Madaras. Eu eșindŭ din grădină, îlŭ întêmpinai în curte; judele încă alerga în urma lui.

Nu lăsà a-se desprinde caii, nicĭ n'a voitŭ a întra în casă, ci dândŭ judelui poruncă sĕ adune îndată satulŭ întregŭ, a rĕmasŭ afară, făcêndu-șĭ ocupațiunĭ cu căutarea hârtiilorŭ, ce le avea la sine. In mijloculŭ mulțimei scóse decretulŭ guvernialŭ, îlŭ ceti în limba românéscă; se vedea, că cetindu-lŭ în mai multe rêndurĭ, îlŭ învĕțase de rostŭ. La fiă-care sentință adăuga esplicărĭ dela sine, și fixându-me cu ochii, dise apăsatŭ: „De adĭ înainte, cei ce au turburatŭ țéra, de se vorŭ mai afla agitândŭ (bujtógatni), în trei dile, unde vorŭ fi prinșĭ, vorŭ fi trașĭ susŭ pe furcĭ“. Finindŭ cetirea și esplicarea, se adresà judelui: *„Tu vei îngriji, ca furcile sĕ se facă de locŭ*, și gătinduse, sĕ se împlânte acolo (arătândŭ unŭ locŭ mai ridicatŭ în capulŭ satului), însĕ așa sĕ îngrijescĭ, ca reîntorcêndu-me peste câte-va césurĭ, sĕ le aflu ridicate“.

Persóna, căutătura și tiranica purtare a acestui omŭ sĕlbatecŭ, insufla grόză în poporulŭ din cerculŭ lui. Omenii stăteau toțĭ împietrițĭ, ca nisce statue, numai judele își deschise gura și dise: „Bine d-le, vorŭ fi gata furcile“. După acésta solgăbirĕulŭ se urcà în trăsură, și în câteva minute se făcu nevĕdutŭ.

cercetéză, și suntŭ o mulțime de asile ai cărorŭ conducĕtorĭ nu sciu o bóbă unguresce.

Herman Otto: Unde?

Bano Jozsef: *La Sașĭ.* Asemenea dintre învĕțătorii sașĭ nu sciu o mare parte unguresce. Amintesce d. e., că în Bistrița-Năsĕudŭ suntŭ 10 învĕțătorĭ sașĭ, carĭ nu sciu nicĭ o vorbă ungurescă.

Polonyi Géza: *A pakli.* (Pactulŭ.)

Prileszky Táde (Slovacŭ moldovángergelyisitŭ.) Aprobă pe deplinŭ programulŭ ministrului de culte și ḑice, că țéra numai atuncĭ va fi mare, *când fiă-care cetățénŭ va fi Maghiarŭ și în limbă, căcĭ după a lui părere, aicĭ nu esistă naționalitățĭ*, ci numai cetățenĭ maghiarĭ egalŭ îndreptățițĭ. Celŭ ce locuesce acestŭ pămêntŭ sfântŭ, celŭ ce trăiesce și móre aicĭ, *nu póte fi decâtŭ Maghiarŭ* (Dómne iartă-lŭ, că rĕu îlŭ muncesce duhulŭ necuratŭ alŭ șovinismului!) Sĕ dămŭ dér fiă-căruia ocasia de a-șĭ înînsuși limba maghiară. In cerculŭ meu locuitŭ de Slovacĭ, s'au înființatŭ trei școlĭ elementare de statŭ. Privéscă numai d-lŭ ministru séu orĭ cine, câtŭ de mare este resultatulŭ. *Acolo băiețiĭ slovacĭ vorbescŭ mai bine unguresce, decâtŭ noi.* Unde dér comuna e gata de jertfă și va ruga pe ministru sĕ le înființeze școlă de statŭ, nu se uite la bugetŭ, ci décă are banĭ sĕ dea, *décă n'are încă sĕ dea.* Sĕ céră și sĕ impună aruncŭ de dare. In sfîrșitŭ recomandă guvernului sĕ premieze pe învĕțătorii, carĭ facŭ progrese în învĕțurea limbei maghiare.

Ședința dela 26 Ianuarie.

Continuându-se desbaterea budgetului, a luatŭ celŭ dintâiu cuvêntulŭ

Tuba János, care ḑise dela începutŭ, că organisarea radicală a învĕțămêntului poporalŭ pretinde nesmintitŭ, ca *tóte școlele sĕ trécă în mâna statului.* Acesta este uniculŭ mijlocŭ prin care statulŭ îșĭ póte asigura influința, ce-i compete, asupra învĕțămêntului poporalŭ. Dér décă din cause financiare nu se póte face acésta tocmai acum, atuncĭ celŭ puținŭ *preparandiile sĕ trécă tóte în mâna statului.* Vorbindŭ despre revisuirea legilorŭ instrucțiunei, recomandă ministrulŭ, ca cu prilejulŭ acela sĕ ia dispositiunĭ, ca toțĭ învĕțătorii confesionalĭ sĕ fiă obligațĭ a întra în reuniunile ungurescĭ comitatense.

Dintre ceilalțĭ vorbitorĭ *Kovács* Albert s'a ocupatŭ mai în specialŭ cu cestiunea învĕțămantului. Elŭ nu e mulțămitŭ cu resultatulŭ de până acum și cere, ca ideia *școlei naționale* sĕ fiă pusă mai pe susŭ decâtŭ ideia școlei confesionale. Apoi *tóte școlele cu tendință anti-maghiară sĕ fiă închise, și în loculŭ lorŭ sĕ se înființeze școle de statŭ.* Mai departe urgitéză, ca statulŭ sĕ pună o seriósă îngrijire pe modulŭ cum se crescŭ candidații de preoțĭ, din punctŭ de vedere naționalŭ ungurescŭ.

Pulszky Augustŭ vorbindŭ despre învĕțămêntulŭ poporalŭ, declară față de revisuirea legei de instrucțiune dela 1868, că acéstă revisuire nu se va întêmpla așa de curêndŭ, cum credŭ mulțĭ, și crede, că totŭ ceea ce se póte întêmpla pe terenulŭ instrucțiunei poporale, se va face multŭ timpŭ numai pe cale administrativă. Și acésta nu numai, că printr'o revisuire de feliulŭ acesta s'ar nasce frecărĭ cu naționalitățile și s'ar ivi o luptă culturală, ci și din causă, că cestiunea acésta n'atinge numai portofoliulŭ de culte, ci stă în legătură și cu administrația publică și cu cestiunea finanțelorŭ. Afară de acésta o astfelŭ de revisuire ar pune față în față școlele confesionale cu școlele de statŭ. Resultatulŭ acesta însĕ nu-lŭ doresce nime.

Spune apoi, că închiderea școlelorŭ confesionale n'ar fi chiar lucru practicŭ, ba ar fi tocmai o neînțelepciune.

„Banffy și Liga română“.

In legătură cu scirea sensațională a biroului de corespondențe din Budapesta, pe care amŭ publicat'o în numĕrulŭ trecutŭ, reproducemŭ aci, ca curiositate, următórele pasage dintr'o corespondeță a lui „Budapesti Hirlap“, ce póртă data: Bucurescĭ, 26 Ian., și pe care, sub titlulŭ de mai susŭ, o găsimŭ publicată în numĕrulŭ mai nou alŭ numitei foi. Rĕspunderea, se înțelege, o lăsămŭ asupra fóiei ungurescĭ, care nu odată s'a sciutŭ face „interesantă“ cu palavrele și născocirile sale față de Românĭ. Etă ce se ḑice între altele, în acéstă corespondență:

„Liga culturală de aicĭ a pornitŭ o nouă mișcare, alŭ căreia scopŭ adevĕratŭ nu este altulŭ, decâtŭ de-a ațîța pe Românii ardelenĭ în contra noului guvernŭ ungurescŭ.

„Agenții Ligei pregătescŭ o petiție, pe care vorŭ iscăli-o toțĭ alegĕtorii românĭ din Ardealŭ; în petiția acésta, alegĕtorii românĭ din Ardealŭ vorŭ cere agrațiarea lui Rațiu și soțĭ, și rugarea va fi îndreptată directŭ la cancelaria cabinetului c. r., pentru-ca sĕ fiă așternută Majestății Sale.

„Se înțelege de sine, că Majestatea Sa va da petiția guvernului ungurescŭ pentru opinare, și astfelŭ apoi, décă petiția va fi respinsă, totŭ odiulŭ va fi aruncatŭ asupra cabinetului Bánffy“...

„Ministrulŭ-președinte Bánffy a declaratŭ, că față cu pretensiunile Românilorŭ este aplecatŭ la totŭ feliulŭ de concesiunĭ, de nu cumva aceste pretensiunĭ ar sta în conflictŭ cu consolidarea ideii de statŭ maghiarŭ.. Moosonyi și partida sa încunjură totŭ, ce ar puté eventualŭ sĕ măréscă și mai tare agitațiunea între Românii ardelenĭ, și de aceea nu aprobă petiția... „Declarațiunea acésta (a lui Mocsonyi) a produsŭ mare consternare în sînulŭ Ligei culturale“.

Cum se judeca la noi țĕranii românĭ.

Unŭ casŭ pe câtŭ de tragicŭ, pe atâtŭ și de caracteristicŭ pentru raporturile dela noi, s'a pertractatŭ ḑilele acestea înaintea Curiei r. din Budapesta. Nisce țĕranĭ românĭ din Mănășturulŭ ungurescŭ fură judecațĭ din partea tribunalului din Clușiu parte la închisóre grea pe viéță, parte la închisóre grea de 15 anĭ, ér unulŭ dintre ei chiar la mórte prin ștréngŭ. Acusațiunea s'a basatŭ *numai pe fasiunile acusațilorŭ*, ér fasiunile, *din causa necunoscerei limbei*, s'au luatŭ la protocolŭ în modŭ defectuosŭ. Acusații nu sciau unguresce, ér judele de instrucțiune cu scriitorulŭ sĕu nu sciau românesce. Fasiunile, carĭ au servitŭ ca basă la aducerea unei sentințe de mórte, au fostŭ luate așa-déră cam numai pe gâcite. Acusatulŭ principalŭ, după cum spunŭ foile ungurescĭ, a protestatŭ înaintea tribunalului, declarândŭ, că „elŭ ca Românŭ, a fostŭ ascultatŭ din partea judelui de instrucție în limba maghiară, pe care limbă însĕ elŭ nu o pricepe“. N'a folositŭ însĕ nimicŭ, tribunalulŭ l'a condamnatŭ la mórte prin ștréngŭ, tabla din Clușiu a aprobatŭ sentința tribunalului, ér protofiscalulŭ a și făcutŭ pregătirile pentru a-lŭ spênḑura. Décă Curia din Pesta nu s'ar fi milostivitŭ a constata „defectele cercetării“, *țĕranulŭ românŭ ar fi fostŭ silitŭ sĕ sufere mórtea prin strengŭ indirectŭ numai din causă, că n'a avutŭ „fericirea“ de-a învĕța limba maghiară pentru a se puté înțelege cu funcționarii statului.*

Acesta este unŭ casŭ, care nu mai are lipsă de comentarŭ. Lăsămŭ sĕ urmeze aci câte-va amĕnunte, ce ni-se comunică în privința acésta:

In nóptea de 15 spre 16 Octomvre 1893 s'a aprinsŭ casa lui Szigethy Károly din Mănăsturulŭ ungurescŭ (Magyar-Gyerö-Monostor) lângă Huiedinŭ, în comitatulŭ Coșocnei. In ḑiua următóre s'a constatatŭ, că Szigethy Károly și económa sa Timár Katalin suntŭ ucișĭ, jăfuițĭ și casa aprinsă peste cadavrele lorŭ. Cercetarea criminală s'a începutŭ numai decâtŭ din partea judecătoriei de cercŭ din Huiedinŭ, și apoi din partea judelui de instrucțiune, Bodor Laszló, dela tribunalulŭ din Clușiu.

Szigethy Károly era vestitŭ ca usurarŭ mare și omŭ bănosŭ, care se înavuțise din interesele cele multe, ce le trăgea dela debitorii sĕi. In urma cercetării au fostŭ pușĭ sub acusațiune pentru crimă de ucidere, jăfuire și aprindere, locuitorii Fodorŭ Onuțŭ, Gherle Onuțŭ, Marcușŭ Simionŭ, Hurgui Avramŭ, precum și soția lui Fodorŭ Onuțŭ, născută Munteanŭ Maria.

Pertractarea finală s'a ținutŭ la tribunalulŭ din Clușiu în 30 Iunie, 2, 6 și 7 Iulie 1894. Apĕrătorulŭ lui Fodorŭ Onuțiu și alŭ soției sale a fostŭ d-lŭ *Dr. Georgiu Ilea*, advocatŭ în Clușiu. Acusațiunea s'a basatŭ *numai pe fasiunile acusațilorŭ.* Cercetarea a fostŭ defectuósă și irregulară. *Judele de instrucțiune și cancelistulŭ sĕu, nu sciu românesce.* Paralelŭ cu judele de instrucțiune se pare, *că și gendarmii ar fi făcutŭ cercetare.* La pertractarea finală Fodorŭ Onuțŭ a susținutŭ, că dênsulŭ în decursulŭ cercetării n'a recunoscutŭ faptele, ce 'i-se atribuescŭ, și că *a fostŭ forțatŭ prin gendarmĭ la subscrierea protocolului.*

Nu s'a pututŭ constata, care dintre ei ar fi inițiatorulŭ adevĕratŭ și care în ce mĕsură și în ce modŭ ar fi luatŭ parte la comiterea acestorŭ trei crime horibile. Nicĭ aceea nu s'a constatatŭ, ce ar fi jăfuitŭ acusații. Este clarŭ, că consoții au voitŭ sĕ jăfuéscă și nu sĕ ucidă. Omorulŭ și aprinderea au fostŭ efeptuite pentru a acoperi jafulŭ și urmele faptelorŭ criminale.

Cu tóte acestea tribunalulŭ a judecatŭ pe *Fodorŭ Onuțŭ la mórte prin ștreangŭ*, pe Gherle Onuțŭ la închisóre grea pe viéță, pe Marcus Simonŭ și Hurgui Avramŭ, carĭ la comiterea faptului nu împliniseră încă 20 anĭ, la 15 anĭ închisore grea, ér *pe soția lui Fodorŭ Onuțŭ a achitat'o* necondiționatŭ. In urma apelațiunei, ajungêndŭ causa la Tabla r. din Clușiu, acesta cu puține modificărĭ. în esență a aprobatŭ sentința tribunalului. Apelândŭ apĕrătorulŭ *Dr. Georgiu Ilea* causa la Curia r. din Pesta, acésta în ședința sa dela 25 Ianuarie 1895, luândŭ în considerare *defectele cercetării* și motivele apĕrării, pedépsa de mórte dictată lui Fodorŭ Onuțŭ a schimbat'o în *închisore grea pe viéță*, ér cu privire la ceilalțĭ acusațĭ a aprobatŭ sentința Tablei.

Este de însemnatŭ, că protofiscalulŭ din Clușiu a fostŭ făcutŭ tóte pregătirile pentru esecutarea lui Fodorŭ Onuțŭ, înainte de ce Curia ar fi decisŭ în causă.

SCIRILE ḐILEI.

16 (28) Ianuarie.

Agitațiunile naționalitățilorŭ în camera ungară. „Pest. Lloyd“ dela 26 l. c. ḑice, că treĭ serii lungĭ de petițiunĭ, îndreptate din diferite părțĭ către camera deputațilorŭ, așteptă sĕ fiă resolvate. Cea din urmă din aceste serii cuprinde petițiunile a peste 60 de municipii, în carĭ se urgéză mĕsurĭ energice pentru *sufocarea agitațiunilorŭ naționaliste* periculóse pentru statulŭ ungarŭ. Cu ocasiune pertractărei

---

Poporulŭ încă totŭ sta încremenitŭ, fără a scóte careva unŭ cuvêntŭ măcarŭ din gură, pân'ce o femeiă cu numele Maria Munteanu rupse tăcerea prin cuvintele: Déră noi câțĭ amŭ fostŭ aicĭ, n'amŭ pututŭ sĕ facemŭ câlțĭ pe acéstă dihaniă sĕlbatică, ca sĕ pomenéscă calea în care umblă. — Prin aceste cuvinte, ca trediți din somnŭ, începură a grăi unulŭ una, altulŭ alta, până a lua hotărîrea, ca adĭ sĕ nu se mai lucreze nimicŭ, sĕ se facă și așede furcile.

Ast-felŭ ne-amŭ dusŭ cu poporulŭ în mijloculŭ satului, unde unŭ locuitorŭ avea brađĭ, din carĭ oferì unulŭ, séu doi, de va cere trebuința. Pricepĕtorii mĕsură, taie și se apucă de lucru.

Omulŭ ajungêndŭ în primejdii, se familiariséză și cu ele, și cu tóte-că nu le póte învinge, se învéță a-le suporta.

Până târḑiu după ameḑĭ mi-am petrecutŭ timpulŭ acolo, căcĭ se făceau multe glume, unele mai înghimpătóre, decâtŭ altele. Când furcile s'au isprăvitŭ de totŭ, c'o ceremoniă triumfală le-au ridicatŭ și dusŭ la loculŭ destinațiunei. Aședêndu-se și înțepenindu-se în pămêntŭ, s'a auḑitŭ din mai multe părțĭ ḑicêndu-se: „Sĕ aibă parte de voi, cine a poruncitŭ sĕ vĕ ridice“.

Ne întórserămŭ cu toții din procesiunea acésta tristă, mai multŭ în tăcere, decâtŭ vorbindŭ. Eu am întratŭ în grădină, dér n'am pututŭ ceti; am căutatŭ spre sóre și vĕḑêndŭ, că se apropiă de apusŭ, mi-am luatŭ bățulŭ și am pornitŭ printre sĕmĕnăturĭ în preumblare. Căutândŭ împrejurŭ, am vĕḑutŭ mai multe furcĭ ridicate în rozórele Vidrasĕului, la Molomfalĕu etc.

Unŭ fiorŭ rece îmĭ cuprinse întregŭ trupulŭ, melancoliă întunecată mĕ copleși gândindu-mĭ, că acele furcĭ suntŭ ridicate pentru mine și pentru ómenĭ, ca mine. Nu sunt în stare a reda aicĭ ideile, ce mi-se încrucișau prin capŭ în acele momente. Imĭ închipuiam întrégă tinerimea pusă sub teróre, intimidată și retrasă de pe arena sfintei lupte naționale, ér causa mare a poporului românŭ aservitŭ de vécurĭ, causa care ni-a nutritŭ cu atâta însuflețire o vedeam pierdută și sugrumată în nascerea sa. Mĕ gândeam la mijlóce de-a înfrânge terorismulŭ, a-lŭ culca umilitŭ sub picióre și triumfătorĭ a păși pe calea apucată înainte.... Ideia acésta mĕ însufleția, îmĭ da viață.

Ast-felŭ sbuciumându-mĕ, m'am pomenitŭ, că înseréză, am luat'o în direcțiune către Vidrasĕu, sperândŭ, că voiu întêlni pe Russu, venindŭ la noi. Dér neobservându-lŭ sĕ vină, mi-am îndreptatŭ pașii către casă, cu propusulŭ de-a revedé furcile și de a trece pe sub ele. Când m'am apropiatŭ de acelŭ locŭ, înoptase cum se cade; furcile numai din o apropiere óre-care le-am pututŭ vedé înălțându-se și căscândŭ, ca o cóbe rea, spre mine.

Am îmbrățișatŭ causa națională cu atâta însuflețire, încâtŭ dela urdirea fermentațiuneĭ ei m'am decisŭ a-mĭ consacra viața pentru ea, și nu era di, în care sĕ nu-mĭ amintescŭ, că nu voiu supraviețui catastrofa epocală — prin urmare tractam a mĕ familiarisa cu ideia de a suferi mórte de martirŭ. Și totuși, îmĭ mărturisescŭ slăbiciunea, că n'am pututŭ trece pe sub furcĭ fără unŭ fiorŭ rece și fără a cere blăstĕmulŭ cerului asupra nemiloșilorŭ noștri prigonitorĭ.

Sositŭ acasă, am încungiuratŭ a mai da față cu cine-va, și m'am retrasŭ pe banca mea din grădină. Incă în dori de di mĕ cuprinse o tristeță întunecósă, pe care întêmplările dilei au mai mărit'o, așa încâtŭ vedeam, că nu este omŭ, care în aceste momente m'ar puté înveseli. Doriam decĭ sĕ fiu singurŭ.

Dér n'am statŭ multŭ în acestŭ locŭ, și s'a apropiatŭ frate-meu*) de mine, ca sĕ mĕ încuragieze. Elŭ m'a întêmpinatŭ cu cuvêntulŭ apăsatŭ: *Statariu.*

— Acéstă mĕsură a Ungurilorŭ nu a venitŭ nepremeditată, am fostŭ pregătitŭ pentru acestŭ evenimentŭ, îi rĕspunsei. Ḑiua de adĭ însĕ, orĭ câtŭ s'a ivitŭ de majestósă, pe mine totușĭ m'a aflatŭ într'o negură întunecósă, pe care întêmplările ḑilei au mărit'o așa de multŭ, de nu-mĭ trebue nimicŭ, decâtŭ singurătatea. In clipele aceste de grea cercare pentru sórtea națiunei nóstre, nu-mĭ potŭ regăsi vioșia; c'unŭ cuvêntŭ, nu-mĭ trebue nimicŭ, așĭ dori sĕ mĕ cuprindă unŭ somnŭ, dér elŭ fuge, fuge dela mine.

După acésta a urmatŭ o pausă... Fratele meu, aflândŭ în fundulŭ inimei mele causa întristării, se scólă, ia posițiă față de mine și ca unŭ vătĕmatŭ în onóre, urméză: Așa, acesta sĕ fiă curagiulŭ tinerimei române? Din ast-felŭ de ómenĭ sĕ se ridice conducĕtorii poporului? S'au spăimântatŭ străbunii noștri de mórte, de câte orĭ s'au luptatŭ pentru libertate? Nu adorămŭ astăḑĭ pe aceia, carĭ au alergatŭ de bună voiă în pericole pentru binele comunŭ? Nu se înalță inima nóstră la amin-

*) Veteranulŭ și meritatulŭ preotŭ octogenarŭ *Isaia Moldovanŭ*, care preoțesce și adĭ în comuna Chirileu. — Nota editorului.

acestorŭ petițiunĭ cercurile opoziționale și au propusŭ sĕ provóce o desbatere mai lungă și sĕ céră dela guvernŭ lămurirĭ detailate asupra dispozițiunilorŭ, pe carĭ are de gândŭ a-le lua noulŭ cabinetŭ contra acelorŭ agitațiunĭ.

—o—

Ministrulŭ honvedilorŭ, baronulŭ Fejérváry, în ședința de alaltă-erĭ a camerei a cerutŭ 600,000 fl. pentru acoperirea speselorŭ a 7000 de honvedĭ, cu carĭ s'a îmulțitŭ în anulŭ trecutŭ contingentulŭ regulatŭ alŭ recruțilorŭ dela 12,500 la 20,285, și pentru carĭ nu s'a prevĕdutŭ nimicŭ în bugetulŭ preliminatŭ pentru 1895.

—o—

Br. Eötvös Lorand, fostulŭ ministru de culte a primitŭ o deputațiune, constătătóre din profesorĭ de la universitatea din Budapesta, care'lŭ rugà sĕ se întórcă érășĭ la catedra sa. Br. Eötvös le-a respunsŭ, că în anulŭ acesta se va odihni, dér cu începutulŭ anului scolasticŭ viitorŭ își va începe din nou prelegerile la universitate.

—o—

Nicolau Karlowitsch de Giers, ministrulŭ de esterne rusescŭ, a muritŭ alaltăerĭ, după o bólă mai îndelungată, în etate de 75 anĭ.

—o—

Socialismulŭ în Germania. „Frankfurter Zeitung" aduce scirea îngrijitóre pentru imperiulŭ germanŭ, că în tóte casarmele se facŭ visitărĭ fórte stricte, căutându-se după scrisorĭ socialiste. Se vede deci, că în adevĕrŭ socialismulŭ în Germania s'a încuibatŭ și în miliția, ceea ce trebue sĕ pună pe gândurĭ pe factorii conducĕtorĭ de acolo.

—o—

Ministerul francesŭ s'a constituitŭ definitivŭ în următorulŭ modŭ: Ribot, președinte și finanțe; Poincaré, culte; Leygues, interne; Hanotaux, esterne; Trarieux, justiția; Dupuy-Dutemps, lucrărĭ publice; Lebon, comerciu; Gadeau, agricultură; Chautemps, colonii; generalulŭ Jamont, resbelŭ, și admiralulŭ Bévnard, marină.

—o—

† Eufrosina Ioanŭ, soția fostului comerciantŭ de aicĭ din Brașovŭ, *Ioanŭ G. Ioanŭ*, a încetatŭ din viéță Sâmbăta trecută în Bucurescĭ. Rĕposata, ca femeiă evlaviósă, din modesta-i avere a lăsatŭ o parte ca fundațiune la biserica gr. or. din cetatea Brașovului. Anunțulŭ familiarŭ ilŭ publicămŭ mai josŭ.

Balulŭ Reuniunei femeilorŭ române din Sibiiu.

Sibiiu, 27 Ian. n. 1895.

Onorată Redacțiune! Sâmbătă, în 26 n. c., s'a ținutŭ aicĭ balulŭ „Reuniunei femeilorŭ române din Sibiiu", cu eleganță obicĭnuită.

Decorația salei, cu bradĭ și plante exotice, a fostŭ bine succésă. Musica militară escelentă. A participatŭ elita societății române și militarii din Sibiiu în numĕrŭ frumosŭ. Maghiarii însĕ s'au abstinutŭ cu totulŭ în modŭ ostentativŭ. In ordinea de dansŭ n'a fostŭ nicĭ unŭ singurŭ „csárdás"....

Laudabilŭ lucru, demnŭ de urmatŭ în tóte ținuturile, pentru care nu putemŭ întrelăsa de-a nu aduce toțĭ de-o potrivă conplimentele nóstre comitetului, în frunte cu d-na *Maria Cosma*.

Ne servesce faptulŭ acesta spre deosebită satisfacțiune, fiind că ar fi fostŭ mai multŭ, ca o satiră, ca atuncĭ, când domnișórele române din Sibiiu stau la bara judecății pentru frumósele lorŭ sentimente naționale, sĕ li-se facă afrontulŭ de-a asista la spectaculul unui „csárdás".

După asemenea antecedențe e naturalŭ, că publiculŭ românŭ încântatŭ de acéstă frumósă manifestațiune a spiritului naționalŭ, a reajunsŭ la conclusiunea, că în aceste timpurĭ trebue sĕ avemŭ o singură devisă; „Ce-i strĕinŭ, nu se lipesce de sufletulŭ meu".

Tocmai aceste antecedențe i-au datŭ balului unŭ timbru specialŭ naționalŭ, ceea ce ne face sĕ sperămŭ, că în aceste timpurĭ, când din grația stăpânirii i a rĕmasŭ Românului adevĕratŭ unŭ singurŭ locŭ de întâlnire: sala de petrecere, acésta va suplini măcarŭ în parte acelŭ locŭ istoricŭ întru susținerea individualității naționale, ce l'au avutŭ la Ungurĭ balurile dela anii 50—61. Pentru a ajunge însĕ la acésta, e o absolută necesitate sĕ 'i se dea loculŭ cuvenitŭ costumului nostru naționalŭ, țesutŭ din fire tricolore, care, cu regretŭ constatămŭ, a lipsitŭ cu desĕvârșire la balulŭ „Reuniunii femeilorŭ române din Sibiiu".

Apoi ar fi fórte de doritŭ, ca în conformitate cu natura democratică a poporului românŭ, sala de balŭ sĕ întrunéscă de-o potrivă inteligința dela orașe, ca și dela țéră. Sperămŭ, că anulŭ viitorŭ va aduce și balului românescŭ din Sibiiu costumulŭ naționalŭ și popularisarea acestuia în cele mai largĭ cercurĭ.

Observŭ, dreptŭ încheiare, că s'a jucatŭ cu multă animațiă până la órele 4 diminéța, în specialŭ jocurile naționale românescĭ: „Romana", „Hora", „Ardeleana", carĭ au fostŭ multŭ admirate de strĕinĭ.

Din jocurile streine a fostŭ aprețiată mai alesŭ o polcă francesă, compusă de d-lŭ Mazalik, conducĕtorulŭ Capelei militare de aicĭ, și dedicată „Reuniunei femeilorŭ române". Dintre notabilitățĭ am observatŭ pe d-lŭ F. M. L. comandantŭ de corpŭ. *Galgotzi* cu soția, F. M. L br. Reuchlin cu familia, apoi tótă generalitatea și oficerii de statŭ majorŭ etc.

Rap.

Cestiunea națională în camera română.

Discursulŭ d-lui **Ionŭ Grădișteanu.**

(Urmare)

In a doua parte d-lŭ Al. Lahovari dovedesce, cu óre-care succesŭ de argumentațiune, o recunoscŭ, că nu putemŭ interveni, că intervenirea pentru noi ar fi periculósă, pentru-că, precum nu amŭ permite ca alții sĕ se amestece în treburile nóstre, totŭ așa nicĭ alții nu arŭ îngădui, ca noi sĕ ne amestecămŭ în treburile lorŭ. Argumentulŭ, cum vedețĭ, este fórte simplu, fórte raționalŭ, și'mĭ pare netăgăduitŭ de nimenĭ aci, căcĭ, sĕ nu esagerămŭ, și deși încă-odată nu-mĭ este datŭ sĕ apărŭ pe nimenĭ, nu credŭ, că d-lŭ Sturdza, când a vorbitŭ de samsarŭ cinstitŭ, a înțelesŭ o intervenire oficială. D-sa a înțelesŭ, de sigurŭ, unŭ felŭ de mijlocire prietinéscă, întemeiată tocmai pe faptulŭ, că suntemŭ, séu se dice că suntemŭ prietinĭ cu Austro-Ungaria.

Eu nu voiu apĕra acestŭ sistemŭ, care, de altfelŭ, nu a fostŭ nicĭ-odată alŭ meu, fiind-că am credutŭ totdéuna, că unŭ asemenea mijlocŭ ar rĕmâné fără nicĭ unŭ felŭ de resultatŭ practicŭ. Nu învinovățescŭ dér pe d-lŭ Lahovari, că nu a primitŭ acestŭ sistemŭ. Póte că a avutŭ dreptate. Totdéuna am protestatŭ în contra învinovățirei, că așĭ cere, ca guvernulŭ românŭ sĕ intervină în afacerile Austro-Ungariei, fiă chiar și pentru cestiunea națională.

Atuncĭ mĕ va întreba din nou d-lŭ Arionŭ: care este soluțiunea D-vóstră? Ce putemŭ face noi în cestiunea națională, și prin noi, înțelegŭ Statulŭ românŭ, ca Statŭ constituitŭ?

Etă ce putemŭ face noi. Putemŭ face ceea ce spuneam că puteamŭ încă de acum patru anĭ, ceea ce recunósce implicitŭ chiar comitele Kálnoky în discursulŭ D-sale, ca rĕspunsŭ D-lui Max Falk, în care vorbindŭ de însemnătatea României în tripla alianță, dice; „Conchidŭ, că în fața situațiunei nóstre geografice, — vorbea de Austro-Ungaria — și a purtărei nóstre cu statele din Balcanĭ, nu ne ar aduce nicĭ unŭ folosŭ, dér ne ar crea multe greutățĭ, décă legăturile de prieteșugŭ ale monarchiei cu România ar fi turburate".

„Credŭ, dicea mai departe, că modulŭ meu de procedare amicalŭ, corespunde celŭ maĭ bine intereselorŭ nóstre".

Mai departe, érășĭ:

„Totŭ-d'a-una eu așĭ suferi mai bucurosŭ învinovățirea, că am procedatŭ pré domolŭ, de câtŭ décă mi s'ar imputa, că prin acțiunea mea așĭ fi stricatŭ într'atâta situațiunea, în câtŭ, fără a o îmbunătăți înăuntru, așĭ fi compromisŭ în afară întréga constelațiune până acum atât de favorabilă pentru noi și pentru pace. Décă astădĭ, în locŭ de asigurările liniștitóre, pe carĭ am fostŭ în posițiune a vi le da asupra situațiunei externe a monarchiei, ar fi trebuitŭ sĕ constatŭ că ne aflămŭ în ajunulŭ ruperei relațiunilorŭ până acum amicale cu una din cele mai importante țĕrĭ vecine, nicăirĭ în monarchie și nicĭ chiar în Ungaria nu mi s'ar fi mulțumitŭ pentru acésta."

Vedețĭ, dér, D-lorŭ, este unŭ ce elementarŭ, este unŭ ce cunoscutŭ de totă lumea, este unŭ ce astădĭ mărturisitŭ până și de cancelarulŭ imperiului austro-ungarŭ: că prieteșugulŭ României este de cea mai mare însemnătate pentru tripla alianță, și în deosebĭ pentru monarchia vecină.

Nu voiu sĕ revinŭ asupra cuvintelorŭ pentru care acestŭ prieteșugŭ este de așa mare însemnătate; cuvintele pe carĭ le am arătatŭ și anulŭ trecutŭ, că situațiunea nóstră geografică, însemnătatea strategică a României, faptulŭ că țéra românéscă are milióne de frațĭ, carĭ trăiescŭ pe hotarele eĭ, însĕ dincolo de granița politică a acestei țĕrĭ, tóte acestea suntŭ cestiunĭ pe carĭ le cunóscețĭ cu toții, pe carĭ le cunósce Europa întrégă, și de aceea însemnătatea României în tripla alianță, pentru Austro-Ungaria mai alesŭ, este multŭ mai mare de câtŭ s'ar păré dupé întinderea teritoriului ei și chiar după puterea numerică a armatei.

Eĭ bine, D-lorŭ, când ne aflămŭ alăturĭ cu unŭ statŭ care are așa interesŭ sĕ aibă prieteșugulŭ nostru, nu suntemŭ și noi în dreptŭ sĕ 'ĭ ceremŭ nicĭ atâta lucru, ca sĕ lase pe frații noștri, sĕ trăiască în pace, ca Românĭ. Căcĭ ce ceremŭ noĭ în faptŭ? Condițiunĭ peste putință de îndeplinitŭ? Lucrurĭ, carĭ sĕ se lovéscă în capŭ cu tratate internaționale séu cu starea de faptŭ a Europei de ochĭ? Nicĭ de cum; ceremŭ, purŭ și simplu, ceea ce cerŭ și Românii de dincolo. Noi ceremŭ, ca Românii de dincolo sĕ fie mulțumițĭ; și Românii de dincolo, ca sĕ fie mulțumițĭ, ceru pentru ei o stare și legală și faptică omenósă, o stare civilisată, o stare în care sĕ se curmeze odată pentru totŭ-d'a-una situațiunea sĕlbatică în care suntŭ ținuțĭ de guvernulŭ ungurescŭ. (Aplause).

Décă nicĭ atâta lucru nu suntemŭ în stare sĕ dobĕndimŭ de la o putere, care are atâta interesŭ de noi, atuncĭ ar fi de disperatŭ, și aci sĕ'mĭ dațĭ voie sĕ nu mĕ unescŭ cu D. Arionŭ și sĕ nu mai cautŭ sĕ scapŭ statulŭ românŭ, căcĭ n'ar mai fi vrednicŭ de scăpatŭ, décă ar fi în așa stare de slăbiciune. . . .

D. C. C. Arionŭ: N'amŭ disŭ acésta nicĭ odată.

D. I. Grădișteanu: Așa dér, lucrulŭ este lămuritŭ; sunt convinsŭ, că lucrurile s'ar schimba, décă s'ar sci ceea ce trebue sĕ se scie, pentru că așa este și cu voia și fără voia D-vóstrĕ, că fără o îmbunĕtățire a sórtei Românilorŭ de dincolo nicĭ unŭ prieteșugŭ, nicĭ o alianță, nicĭ o înțelegere nu póte fi între România și Austro-Ungaria. (Aplause). Acésta este cestiunea, așa se pune, așa se resolvă.

Dér mi se va dice: dér dacă nicĭ în casulŭ acesta, ceea ce eu personalŭ nu credŭ.

Décă nicĭ în basulu acesta n'ar voi Ungurii sĕ cedeze, atuncĭ ce este de făcutŭ? Ce este de făcutŭ, érășĭ trebue sĕ o spunemŭ lămuritŭ: atuncĭ nu mai avemŭ ce căuta în tripla alianță, sĕ ne vedemŭ de pĕcatele nóstre și sĕ ne îndreptămŭ aiurea. (Aplause).

(Va urma).

Telegr. part. a „Gaz. Trans."

Deva, 28 Ianuarie. Invĕțătorulŭ din Grădisce, *Nicolau Trimbițoniu*, acusatŭ pentru „agitare în contra națiunei maghiare", *a fostŭ condamnatŭ astădĭ la* **unŭ anŭ închisóre de statŭ și 100 fl. amendă.**

NECROLOG. D-na Haretti P. Mincu cu fiiĭ și ficele; d-lŭ Gheorghe Orghidanŭ cu ficele: D-na Elena N. Orghidanŭ; d-na Smaranda Orghidanŭ; D-na Eufrosina Const. Orghidanŭ cu fiulŭ; d lŭ Gheorghe Brătianu cu fiii; d-lŭ și d-na Corneliu Orghidanŭ cu copiiĭ; d-lŭ și d-na I. Orghidanŭ; d-l și d-na Gheorghe Flórescu și d-ra Maria C. Orghidanŭ: au durerea a face cunoscutŭ perderea prea iubitei lorŭ soră, cumnată și mătușă: **Eufrosina Ioanŭ**, născută R. *Orghidanŭ*, încetată din viéță Sâmbătă în 14 Ianuarie, órele 6 diminéța, în etate de 63 anĭ. Ceremonia funebră se va sĕvîrși astădĭ Lunĭ în 16 Ianuarie v. în Cimitirulŭ Șerbanŭ-Vodă din Bucurescĭ.

Fiă-i țĕrîna ușóră!

Scirĭ telegrafice.

Viena, 28 Ianuarie. Majestatea Sa monarchulŭ primì erĭ în adiență pe baronulŭ *Bánffy*. Acesta fŭ învitatŭ și la masă la curte, ér astădĭ séra se întórce îndĕrĕtŭ la Budapesta.

Seghedinŭ, 28 Ianuarie. Poliția a descoperitŭ la *socialiștĭ* numeróse tipăriturĭ, pentru a cărorŭ rĕspândire au fostŭ arestate trei persóne. Erĭ se adunară înaintea casei orașului apróре 50 de persóne și între amenințărĭ cerură liberarea celorŭ dețînuțĭ. Poliția prinse pe trei dintre conducĕtorĭ, după-ce mulțimea se împrăștià.

Parisŭ, 28 Ianuarie. Regele Serbiei *Alexandru*, a sositŭ aci. La gară fŭ primitŭ de exregele Milan, unde se salutară în modulŭ celŭ mai intimŭ.

Parisŭ, 28 Ianuarie. Diarele se ocupă detailatŭ cu compunerea *noului cabinetŭ*, care se bucură de încredere generală.

Parisŭ, 28 Ianuarie. Camera și senatulŭ se întrunescŭ astădĭ pentru a i-se împărtăși scirea din Petersburg despre mórtea ministrului de esterne, rusŭ *Giers*.

Tóte diarele publică necrológe pentru Giers, accentuândŭ serviciele sale eminente.

Parisŭ, 28 Ianuarie. Noulŭ guvernŭ nu va face nicĭ o declarațiune în parlamentŭ, ci va da deslușirĭ numai la interpelațiunea lui *Goblet* asupra stărei generale.

DIVERSE.

Casa unui Cresŭ. In sĕptĕmâna trecută s'a deschisŭ casa-palatŭ a milionarului Corneliu Vanderbilt din New-York. Clădirea acestui palatŭ a duratŭ patru anĭ și este o copiă a castelului din Blois. Sala de balŭ e în stilulŭ Ludovicŭ XIV, 80 urme de lungă și 60 lată. Pe plafondŭ suntŭ pictate nimfe legănate de zefirĭ, cântândŭ diferite instrumente, și în jurulŭ nimfelorŭ o mulțime de Cupido. Intréga sală e luminata cu lumină electrică. Se dice, că palatulŭ a costatŭ 20.000.000 marce.

Literatură.

A apărutŭ Nr. 1 alŭ revistei literare-beletristice, pentru familiă **„Rândunica"**, cu următorulŭ sumarŭ: Comorile lui Iancu, (poesiă), de Andrei Bârseanu; Episodŭ din rĕsboiulŭ independenței române, de Iosifŭ Popescu; Pe albumulŭ amicului meu A. C., de C. Dărăbantŭ; Din literatura chinesă (trad.), de Ilie Demetrescu; Profesorulŭ Iordache, Marg. Moldovanŭ; In miedŭ de nópte, de Emiliu Sabo; Ultima regină a Georgiei (trad.), de Enea P. Bota; Rămurele: Diarulŭ ei, de Iosifŭ Siegescu; Aforisme despre femei, de Ioanŭ Cândea; Feliurite, de * * *.

Proprietarŭ: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Gregoriu Maiorŭ.**

tirea unui Muciu, unui Horatiu, unui Brutus? Și sĕ nu se fi strecuratŭ nicĭ o picătură de sânge în vinele strĕnepoților lorŭ? Eu întărescŭ, că da! Sĕ nu ai tu atâtŭ curagiu, ca sĕ-țĭ consacrezĭ viéța pentru națiune? Și sĕ nu ai acea ambițiune, ca se cauțĭ cu rĕcelă în ochii morții? O, mai bărbațĭ sĕ fimŭ, frate, décă voimŭ a scăpa de jugulŭ sub care s'au gârbovitŭ spatele strĕmoșilorŭ noștri! Caută la trecutŭ și calcă fără témă în viitorŭ.

Cuvintele lui m'au emoționatŭ, mi-au stîrnitŭ încât-va ambițiunea națională, dér în internulŭ meu simțeam, că este ceva greu, ca unŭ bolomoțŭ de tină. Și acestŭ ceva, nedândŭ circulațiune liberă sângelui, nu aveam putere a alunga întristarea dela mine. Ne-amŭ aședatŭ la masă, dér fără a puté mânca ceva, m'am sculatŭ, am mai schimbatŭ câte-va cuvinte fără legătură și interesŭ, și ne-amŭ culcatŭ. Frate-meu s'a culcatŭ, ca de obiceiu, în patŭ, ér eu ostenitŭ de viforele dilei trecute, m'am rĕsturnatŭ, fără a mĕ mai desbrăca, pe o laviță de scândurĭ, avĕndŭ numai o perină sub capŭ. Preotésa frate-meu mai rĕmase încă în susŭ, avĕndŭ a mai direge unele și altele prin bucătăriă, și eu din loculŭ unde eram aședatŭ o vedeam învĕrtindu-se încóce și încolo. (Va urma).

Cursul la bursa din Viena.

Din 27 Ianuaire 1895.

Renta ung. de aurŭ 4% . . .	124.75
Renta de coróne ung. 4% . .	99.05
Impr. căil. fer. ung. in aurŭ 4½% .	128 25
Impr. căil. fer. ung. in argint 4½%	103.50
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	125.75
Bonurĭ rurale ungare	98.20
Bonurĭ rurale croate-slavone. . .	97.75
Imprum. ung. cu premii	158 25
Losurĭ pentru reg. Tisei și Segedin.	144.50
Renta de hârtie austr.	100.80
Renta de argint austr.	100.75
Renta de aur austr.	125.60
Losurĭ din 1860	156.75
Acții de-ale Băncei austro-ungară .	1061.—
Acții de-le Băncei austr. de credit.	413.50
Acții de-ale Băncei ung. de credit. .	506.—
Napoleondorĭ	9.86
Mărcĭ imp. ger.	60.88
London (lire sterlinge).	124.25
Rente de corone austr.	101 15

Cursulŭ pieței Brașovŭ.

Din 28 Ianuarie 1895.

Bancnote rom.	Cump.	9.78	Vênd.	9.82
Argint român.	Cump.	9.75	Vênd.	9.80
Napoleon-d'orĭ	Cump.	9.82	Vênd.	9.86
Galbenĭ	Cump.	5.85	Vênd.	5.90
Rubie rusescĭ	Cump.	132.50	Vênd.	—.—
Mărcĭ germane	Cump.	59.60	Vênd.	—.—
Scris. fonc. Albina 5%		100.75	Vênd.	101.75
Lire turcescĭ	Cump.	11.15	Vênd.	—.—

Cursulŭ losurilorŭ private

din 23 Ian. 1895

	cump.	vinde.
Basilica .	8 80	8.90
Creditŭ	198.25	199 50
Clary 40 fl. m. c. . .	58.25	59.—
Navig. pe Dunăre . .	—.—	150.—
Insbruck	26.—	—.—
Krakau	26.—	—.—
Laibach	24.50	25 25
Buda	61.—	62.—
Palffy	58.50	59.—
Crucea roșie austr. .	17 90	18.50
dto ung. . .	12.—	12.40
dto ital. . .	12.—	12 50
Rudolf . . .	23 50	24.—
Salm	69.—	70.—
Salzburg	27.50	28.50
St. Gencis . . .	72.50	73.50
Stanislau	46.—	48.—
Trieitine 4½% 100 m. c.	149.—	151.—
dto 4% 50 .	70.—	—.—
Waldstein . . .	50.—	52.—
Sêrbescĭ 3% . . .	40 50	41 50
dto de 10 francĭ	.—	—.—
Banca h. ung. 4%	129.—	129.50

Convocare.

Reuniunea de împrumutŭ și păstrare „SPERANȚIA“, va ţiené

a X-a adunare generală ordinară

în Borgoprundŭ la 24 Februarie 1895 la 3 óre p. m.

Obiectele:

1. Censurarea rațiunilorŭ, statorirea bilanțului și împărțirea dividendelorŭ.
2. Propunerile direcțiunei și ale consiliului de inspecțiune.
3. Propunerile membrilorŭ.

Pentru casulŭ, când la acestŭ terminŭ nu s'ar aduna membrii deajunsŭ în înțielesulŭ statutelorŭ, totŭ prin acestŭ anunciu se convócă a **doua adunare generală pe 10 Martie 1895** la 2 óre p. m.

Borgoprundŭ, 14 Ianuarie 1895.

Dr. N. Hanganuțiu,
directorulŭ reuniunei.

Inchierea Conturilorŭ, pre al IV. an de gestiune 1894,

a „ASOCIAȚIUNEI RIUREANA“

institutŭ de creditŭ și păstrare în Capolnoc-Mănăștur.

CONVOCARE

P. St. acționarĭ a-i inștitutului de creditŭ și păstrare „Riuriana“ sĕ învită la

a IV. adunare generală ordinară,

care sĕ va ține la **14 Februarie 1895 șt. n. la 10 óre** din ḑi, în localitatea inștitutului.

Programulŭ adunării:

1. Raportulŭ direcțiunei despre resultatulŭ anului de gestiune 1894.
2. Raportulŭ comitetului revisorŭ despre esaminarea rațiunelorŭ și pe basa acestora pertractarea proiectului cu privire la înpărțirea profitului curatŭ.
3. Absolvarea direcțiunei și a comitetului revisorŭ.
4. Pertractarea proiectelorŭ înșciințate la prejidiu în înțelesulŭ §-lui 22 din statute.
5. Conform §§-lorŭ 20 și 31 din statute, alegerea de nou a officialilorŭ, membrilorŭ în direcțiune și comitdtului revisorŭ; precum și stătorirea soluțiunilorŭ acestora.
6. Alegerea alorŭ 2 membrii, pentru verificarea procesului verbalŭ alŭ adunării generale.

Domnii acționarĭ, carĭ dorescŭ a participa la adunare, sĕ facŭ atențĭ la prescrisele §§ lorŭ 8 și 9 din statute.

Capolnoc-Mănăștur, la 24 Ianuarie 1895.

Direcțiunea.

CONTUL BILANȚULUI

Nr. cărți princip.	Activa		fl.	cr	Nr. cărți princip.	Passiva		fl.	cr.
	Cassa în numĕrarŭ . . .	758.86			27	Capitalŭ socialŭ prefăcutŭ în 1108 actŭ à 10 fl. . . .	11080.—		
15	Contulŭ cambiilorŭ . . .	11669.62			1	Contulŭ dep. de acții . .	9048.—		
					3	„ dep. de acții . .	18.55		
16	„ contractelorŭ . .	44859.30			5	„ Reescomptului . .	32285.—		
					8	„ Fondului de reservă	2426.75		
21	„ Mobiliarŭ . . .	49.55	57337	33	28	„ Dividendă neredicată	169.28		
						Saldo ca profitŭ curatŭ . .	2309.75	57337	33
			57337	33				57337	33

Mișcarea cassei pe anulŭ 1894:

a) casa în numĕrarŭ. . . . 758.86 cr.
b) Intrate. . . . . 45449.36 cr.
c) Eșite . . . . 44690.50 cr.
(b + c) 90 898.72

Georgiu Petrovanŭ, directorŭ esec.	*Ioanŭ Dragomirŭ,* cassarŭ.	*Ioanŭ Bota,* v.-directorŭ.	*Alesiu Stupariu,* comptabilŭ.
Iacobŭ Botha, *Alesandru Colceriu,* membri în direcțiune.	*Vasiliu Mihalca,* *Avacom B. Hangea,* membri în direcțiune.	*Stefanŭ Popŭ,* *Andreiu Popŭ,* membri în direcțiune.	*Ignath Gherghel,* *Vasiliu Dragomirŭ,* membri în direcțiune.

Bilanțulŭ presinte confrontându-se cu cărțile principale și ausiliare ținute în bună ordine, s'a aflatŭ conformŭ și esactŭ.

Datŭ în Cap. Mănăștturŭ, la 22 Ianuarie 1895.

Nicolau Lupanŭ, *Alesiu Latișŭ,* *Ioanŭ Filipŭ,* *Stefanŭ Birle,* *Vasile Muste,*
membri în comitetulŭ de supraveghere.

Contulŭ Profitului și a Perderilorŭ.

Nr. cărți princip.	Eșite		fl.	cr.	Nr. cărți princip.	Intrate		fl.	cr.
2	Contulŭ intereselorŭ la dep.				7	Contulŭ penale	270.06		
6	fruptificatorŭ . . .	598.76			9	„ tipariulŭ.	146.20		
	„ interes. de rescompt	2612.89			10	„ taxa de inscriere. .	27.80		
9	„ tipariului	46 69			11	„ „ de fondare . .	203.50		
11	„ taxei de fondare. .	203.50			12	„ diverselorŭ	2616.32		
12	„ diverselorŭ	335.06			13	„ interese cambiale .	867.20		
17	„ contribuțiune . . .	505.22			14	„ „ contractŭ . .	3372.06		
24	„ comisarilorŭ de ḑi .	102 —							
25	„ salariulŭ.	620.—							
24	„ comit. revis. 60 fl. „ plata servit. 40 fl.	100.—							
26	„ chiriei de casă și lemne	70 —							
	Saldo .	2309.10	7503	22					
	Suma .	7503.22	7503	22		Suma .	7503.22	7503	22

Kapolnok-Manastur, la 31 Decemvre 1894.

George Petrovanŭ, directorŭ esecutivŭ.	*Ioanŭ Botta,* v.-directorŭ.	*Ioanŭ Dragomirŭ,* casarŭ.	*Alexiu Stupariu,* comptabilŭ.
Iacobŭ Botha, *Alexandru Colceriu,*	*Vasiliu Mihalcea,* *Avacom B. Hangea,* membrii în direcțiune.	*Stefanŭ Popŭ,* *Andreiu Popŭ,*	*Ignath Gherghel* *Vasiliu Dragomirŭ,* membrii în direcțiune.

Contulŭ profit și perderĭ presinte confrontându-se cu cărțile principale și ausiliare ținute în bună ordine s'a aflatŭ conformŭ și esactŭ.

Nicolau Lupanŭ, *Alexiu Latișŭ,* *Ioanŭ Filipŭ,* *Stefanŭ Birle,* *Vasiliu Muste,*
membrii în comitetulŭ de supraveghiere.

AVISU!

Prenumerațiunile la **Gazeta Transilvaniei** se potŭ face și reînoi ori și când dela 1-ma și 15 a fiă-cărei lunĭ.

Domnii abonațĭ sĕ binevoiască a arĕta în deosebĭ, când voiescŭ ca espedarea sĕ li-se facă după stilulŭ nou.

Domnii, ce se aboneză din nou, sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ și sĕ arate și posta ultimă.

Administrat. „Gaz. Trans.“

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potŭ cumpĕra în librăria Nicolae Ciurcu și în tutungeria I. Gross.

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.